

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Michaely Bejčkové a soudců Faisala Husseiného a Ondřeje Mrákoty ve věci žalobce: **L. K.**, zastoupeného advokátem Mgr. Ladislavem Preclíkem, Velké náměstí 19, Hradec Králové, proti žalované: **Vězeňská služba České republiky, Věznice Jirice**, Ruská cesta 404, Jirice, o žalobě na ochranu proti nezákonnému zásahu, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 21. 7. 2022, čj. 43 A 68/2021-34,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á**.
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Ustanovenému zástupci žalobce, advokátovi Mgr. Ladislavu Preclíkovi, **s e p ř i z n á v á** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů v celkové výši 8 228 Kč. Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

[1] V této věci se vede spor o dostatečnost ubytovací plochy ve vězeňské cele. Vězeň tvrdí, že dostatečná není; mimo jiné proto, že do přípustného minima (3 m²) se podle něj nemůže započítávat plocha zastavěná nábytkem. Soud odkazuje na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a říká, že do přípustného minima se plocha zastavěná nábytkem započítává.

1. Popis věci

[2] Žalobce byl k výkonu trestu odnětí svobody umístěn postupně do různých cel ve Věznici Jiřice. Byl přesvědčen, že ubytovací plocha cel, které sdílel s dalšími vězni, je nedostatečná. Proto podal ke krajskému státnímu zastupitelství podnět k uplatnění dozoru. S jeho vyřízením nebyl spokojen, požádal tedy vrchní státní zastupitelství, aby vyřízení podnětu přezkoumalo. Ani vrchní státní zastupitelství však žalobci nedalo za pravdu.

[3] Žalobce proto ke Krajskému soudu v Praze podal žalobu na ochranu proti nezákonnému zásahu. Za trvající nezákonný zásah žalobce považoval to, že je umístován do cel pro více odsouzených, kde na něj připadne ubytovací plocha menší než 4 m² a po odečtení plochy veškerého sociálního zařízení (umyvadla, postele, stolu, židle, skříňky, odpadkového koše) dokonce menší než 3 m².

[4] Krajský soud žalobu zamítl; dospěl přitom k následujícím závěrům. Podle příslušné vyhlášky může při přeplněnosti věznic na nesamostatně ubytovaného odsouzeného připadat méně než 4 m² ubytovací plochy. Není přitom důležité (navzdory žalobcovu přesvědčení), o kolik procent je kapacita věznic překročena; nutné minimum se snižuje skokově na 3 m², i kdyby byla kapacita překročena jen nepatrně. Žalobce nijak nedoložil, že namísto rozšiřování ubytovacích kapacit Vězeňská služba tyto kapacity záměrně překračuje, aby nemusela nesamostatně ubytovaným odsouzeným zajistit 4 m² ubytovací plochy. Do ubytovací plochy se podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva nezapočítává jen sociální zařízení (záchod, umyvadlo), plocha zastavěná nábytkem se však zpravidla započítává. Z ničeho neplyne, že sociálním zařízením ve smyslu příslušné vyhlášky jsou i postel, stůl, židle, skříňky a odpadkový koš.

2. Kasační řízení

[5] Žalobce (*stěžovatel*) podal proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost. Tvrdí, že krajský soud při svém rozhodování vycházel z rozměrů jednotlivých cel, které byly oproti skutečnosti větší. Cela č. 223C má ve skutečnosti podlahovou plochu 16,49 m² a cela č. 225C má 16,05 m² (cela č. 205C, kam byl stěžovatel přemístěn po rozhodování krajského soudu, má 16,14 m²). Rozměr umyvadla byl naopak oproti skutečnosti podhodnocen. Stěžovatel nesouhlasí s tím, že se minimální ubytovací plocha při překročení kapacity věznic snižuje skokově. Krajský soud podle něj nevysvětlil, co se stane s uvolněnými prostorami, pokud všem odsouzeným najednou klesne ubytovací plocha. Označení *sociální* je podle stěžovatele běžně užíváno ve smyslu *společenský*; nejen záchod a umyvadlo, ale i stůl, židle, lůžko, skříňky, sušák a odpadkový koš patří do sociálního (společenského) zařízení. Sociální zařízení se přitom do ubytovací plochy započítávat nesmí. Stěžovatel dále uvádí svůj výklad příslušné vyhlášky: na samostatně ubytovaného odsouzeného musí připadat 6 m² ubytovací plochy, tedy i na prvního odsouzeného ubytovaného na cele pro více osob. Až na druhého tam ubytovaného a všechny další mají připadat jen 3 m² ubytovací plochy. Konečně stěžovatel tvrdí, že je uměle udržována přeplněnost věznic s ostrahou ve vysokém stupni zabezpečení (za celou dobu stěžovatelova pobytu nebyl téměř nikdo přerazen do středního stupně zabezpečení, přestože vězni s vysokým stupněm zabezpečení pracují na nestřežených pracovištích).

pokračování

[6] Vězeňská služba České republiky ve svém vyjádření uvedla, že stěžovatel v kasační stížnosti udává chybné údaje o velikosti cel. Správné údaje jsou obsaženy ve stavební dokumentaci, potvrzené i státním zástupcem při místním šetření. Vězeňská služba zdůrazňuje, že sociálním zařízením na celách je jen záchod a umyvadlo. Ubytovací kapacita v rozsahu 6 m² se vztahuje jen na cely určené k samostatnému ubytování, ne na odsouzené ubytované v celách pro více osob. Přehlnutost věznic vytváří bezpečnostní rizika, není proto rozhodně v zájmu Vězeňské služby; nadto ze statistik za roky 2020 až 2022 vyplývá, že vězni jsou mezi jednotlivými stupni zabezpečení běžně přerazováni.

3. Právní hodnocení

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Po dobu výkonu trestu odnětí svobody jsou odsouzení povinni podrobit se omezením některých svých práv a svobod. Právo nebýt mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu vyplývající z čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod má absolutní povahu, ani u odsouzených ho proto omezit nelze.

[9] Podrobnosti ohledně zajišťování práv odsouzených při výkonu trestu odnětí svobody stanovuje Ministerstvo vnitra vyhláškou (§ 81 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody). Podle této vyhlášky musí v ubytovací místnosti určené pro ubytování více odsouzených připadat na jednoho odsouzeného ubytovací plocha nejméně 4 m². Umístit odsouzeného do cely nebo ložnice, v níž na něho připadne ubytovací plocha menší, lze jen tehdy, když celkový počet odsouzených vykonávajících trest ve věznicích téhož základního typu a stupně zabezpečení věznice s ostrahou neumožní z důvodu nedostatečné ubytovací kapacity dodržet zmíněnou ubytovací plochu. Ubytovací plocha připadající na jednoho odsouzeného nikdy nesmí být menší než 3 m²; do ubytovací plochy se nezapočítává záchod a umyvadlo s tekoucí pitnou vodou (§ 17 odst. 5 až 7 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění účinném v době rozhodování krajského soudu, tj. do 31. 12. 2023).

[10] Otázka rozlohy ubytovacích místností ve věznicích je řešena také v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, a to ve vztahu k čl. 3 Úmluvy (zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu). Podle ESLP zpravidla je ponižujícím zacházením, pokud zadržená nebo odsouzená osoba nemá k dispozici nejméně 3 m² podlahové plochy nebo pokud celková plocha cely nedovoluje tam umístěným osobám se volně pohybovat mezi kusy nábytku (rozsudek ze dne 10. 1. 2012, *Ananyev a další* proti Rusku, stížnosti č. 42525/07 a 60800/08, bod 148). Tento závěr při rozhodování v jiné věci potvrdil i velký senát ESLP. Konkrétně řekl, že pokud má odsouzený (obviněný) k dispozici ne méně než 3 m² ubytovací plochy, ale zároveň ne více než 4 m², je třeba soulad podmínek zbavení svobody s čl. 3 Úmluvy pozorně posoudit. Stát ovšem čl. 3 Úmluvy neporuší, pokud tato okolnost (minimální ubytovací plocha) není doprovázena jinými nevyhovujícími podmínkami, zejména co se týká možnosti vycházek ve venkovním prostoru, přístupu k dennímu světlu a čerstvému vzduchu, vytápění cely, možnosti použít toaletu v soukromí a dodržení základních hygienických standardů (rozsudek velkého senátu ze dne 20. 10. 2016, *Muršić* proti Chorvatsku, stížnost č. 7334/13, bod 139). Velký senát ESLP tehdy stanovil i

postup při měření ubytovací plochy: do celkové plochy místnosti se nezapočítává sanitární zařízení, prostor zastavěný nábytkem už ano, pokud se ovšem v místnosti lze běžně pohybovat (*Muršić*, bod 114).

[11] Řád výkonu trestu odnětí svobody (vyhláška) tedy není v přímém rozporu se závěry ESLP ohledně závazků vyplývajících z čl. 3 Úmluvy.

[12] V projednávané věci stěžovatel svou nespokojenost vyjadřuje jen ve vztahu k samotné výměře ubytovací místnosti. Netvrdí, že by podmínky výkonu jeho trestu odnětí svobody byly jinak nevyhovující. Krajský soud tak nemohl učinit závěr o porušení čl. 3 Úmluvy, pokud v době rozhodování krajského soudu o trvajícím zásahu měl stěžovatel k dispozici alespoň 3 m² ubytovací plochy, a to i se započítáním plochy zastavěné nábytkem (stěžovatel totiž netvrdil, že se v celách kvůli nábytku nemohl běžně pohybovat). Porušení ustanovení vyhlášky (a z něj plynoucí zásah do stěžovatelových práv) pak krajský soud nemohl ve věci vyslovit, pokud celorepubliková naplněnost věznic s ostrahou s vysokým stupněm zabezpečení (tedy stupněm, ve kterém vykonával trest stěžovatel) byla vyšší než 100 %.

[13] Takové okolnosti (za nichž krajský soud musel stěžovatelovu žalobu zamítnout) však ve věci nastaly. O přeplněnosti daného typu věznic nebylo ve věci sporu. Ohledně toho, že se při přeplnění věznic minimální ubytovací plocha požadovaná vyhláškou skokově snižuje na 3 m², NSS souhlasí s krajským soudem (bodem 19 jeho rozsudku). Podle stěžovatele měl krajský soud vysvětlit, co se stane s uvolněnými prostorami, pokud ubytovací plocha odsouzených skokově klesne. To ovšem svědčí o stěžovatelově nepochopení vyhlášky: vyhláška nestanoví, že se při přeplněnosti určitého typu věznic musejí *všichni* tam umístění vězni sestěhovat tak, aby na každého z nich připadlo nanejvýš 3 m² ubytovací plochy. Pouze umožňuje, aby vězni umísťovaní do daného typu věznic „nad kapacitu“ tam byli umístěni, a aby tedy na *některé* vězně připadla ubytovací plocha menší než 4 m² (nejméně však 3 m²).

[14] Ani o výměře cel, v nichž byl stěžovatel do rozhodnutí krajského soudu umístěn (jde o cely 223C a 205C), nebylo v řízení před krajským soudem sporu. Stěžovatel v žalobě i pozdějším vyjádření vycházel při svých výpočtech ze stejných údajů, které při svém rozhodování použil krajský soud. Stěžovatelova kasační námitka ohledně výměry jednotlivých cel je tedy nepřípustná (stěžovatel ji uplatnil až v řízení před NSS, to přitom slouží k přezkumu předchozího soudního rozhodnutí). Stejně tak nepřípustná je i kasační námitka, ve které se stěžovatel snaží prosadit svůj výklad vyhlášky, podle kterého má na prvního odsouzeného v cele pro více osob připadat 6 m², a až na další jen 3 m². Ani tuto námitku stěžovatel neuplatnil v řízení před krajským soudem, a krajský soud tak neměl možnost se k ní vyjádřit.

[15] Stěžovatel se s Vězeňskou službou neshodl jen na tom, co vše má být od podlahové plochy cely odečteno předtím, než bude poměřena s počtem tam umístěných osob a minimálním limitem stanoveným vyhláškou a judikaturou ESLP. Krajský soud však (i s odkazem na judikaturu ESLP) dospěl ke správnému závěru (bod 21 rozsudku): odečtena má být jen plocha záchodu a umyvadla. Přímou v prostoru zmíněných dvou cel se nachází jen umyvadlo (záchod je od cel stavebně-technicky oddělen). Plochu umyvadla krajský soud nepodhodnotil; naopak zdůraznil, že i kdyby se odečítala plocha umyvadla tvrzená

pokračování

samotným stěžovatelem v žalobě, stále by ubytovací plocha, která na něj připadala, nebyla menší než 3 m² (bod 22 rozsudku).

[16] Konečně i stěžovatelovo tvrzení, že věznice jsou záměrně udržovány přeplněné, označil krajský soud správně za nedostatečně podložené. Dokazovat systémové selhání je samozřejmě obtížné, to však ještě neznamená, že krajský soud může rozhodovat jen na základě stěžovatelových domněnek. V této souvislosti ovšem NSS připomíná (stejně jako to učinil krajský soud), že Evropský výbor proti mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání dlouhodobě prosazuje, aby na každého odsouzeného připadaly nejméně 4 m² ubytovací plochy. Tento výbor na základě mezinárodní úmluvy ratifikované i Českou republikou monitoruje dodržování čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a předchází jeho porušování. Byť tedy ESLP (zatím) výborem prosazovaný cíl neoznačil za platnou normu, není do budoucna vyloučeno, že se tak stane.

4. Závěr a náklady řízení

[17] Krajský soud postupoval správně, když stěžovatelovu zásahovou žalobu zamítl. Ubytovací plocha, která na stěžovatele v cele pro více odsouzených připadala, byla z pohledu příslušné vyhlášky i judikatury ESLP dostatečná; Vězeňská služba se tedy vůči stěžovateli nedopouštěla nezákonného zásahu. NSS proto zamítl stěžovatelovu kasační stížnost.

[18] Neúspěšný stěžovatel nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 60 odst. 1 s. ř. s.); Vězeňské službě nevznikly náklady řízení vymykající se z běžné úřední činnosti.

[19] NSS stěžovateli ustanovil zástupce, jehož odměnu a hotové výdaje hradí stát (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Odměna ve výši 6 200 Kč náleží za dva úkony právní služby – převzetí a přípravu zastoupení a doplnění kasační stížnosti (§ 7 bod 5, § 9 odst. 4, § 11 odst. 1 písm. b) a d) advokátního tarifu (tj. vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb)]. K ní je třeba připočíst paušální náhradu hotových výdajů 600 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu) a DPH ve výši 21 %. Celková částka 8 228 Kč bude advokátovi vyplacena z účtu NSS do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 16. února 2024

Michaela Bejčková
předsedkyně senátu